

| Številka popisa (Number of relevé)                  |    | 1      | 2      | Fr. |
|---|----|--------|--------|-----|
| Delovna številka popisa (Database number of relevé) |    | 254409 | 254410 |     |
| <i>Eurhynchium striatum</i>                         | E0 | 2      | 1      | 2   |
| <i>Neckera complanata</i>                           | E0 | +      | .      | 1   |
| <i>Plagiomnium undulatum</i>                        | E0 | +      | .      | 1   |
| <i>Anomodon viticulosus</i>                         | E0 | .      | +      | 1   |

Avtor tabele I. Dakskobler

#### Legenda - Legend

A apnenec - Limestone

F fliš - Flysch

E evtrična rjava tla - Eutric brown soil

QI *Quercetea ilicis*

FB *Festuco-Brometea*

ZVONE SADAR, JANEZ MIHAEL KOCJAN & IGOR DAKSKOBLER

## *Hyoscyamus niger* L.

### Novo nahajališče v Julijskih Alpah

#### New locality in the Julian Alps

**9748/3** (UTM 33TUM92) Slovenija: Primorska, Zgornje Posočje, Julijske Alpe, dolina Tolminke, pl. Medrje, 1130 m do 1160 m n. m., leg. S. Rutar, junij 2013, det. Martin Vernik in Karin Gabrovšek, poleti 2014, avtoričine fotografije; ogled nahajališč in fitocenološki popisi I. Dakskobler, D. Rojšek, 15. in 16. 9. 2014, fotografije avtorjev; pl. Laška seč, okoli 990 m n. m., det. S. Rutar, maj 2014, avtoričin popis.

Črni zobnik je arheofit, ki raste na pustih, neobdelanih tleh in nasipališčih v alpskem (Pohorje), predalpskem, submediteranskem in subpanonskem fitogeografskem območju Slovenije (JOGAN & al. 2001: 201; MARTINČIČ 2007: 525). Tudi v preteklosti (MARTINČIČ & SUŠNIK 1961: 28) je ta zelo strupena rastlina uspevala raztreseno na pustih in neobdelanih tleh po nižinah vse Slovenije. Po razširjenosti je evrazijska, značilnica zveze *Onopordion acanthi* in se pojavlja v celotnem alpskem loku, v kolinskem, montanskem in zelo redko tudi v subalpinskem pasu (AESCHIMANN & al. 2004: 38). Nahajališč, ki bi jih v Sloveniji popisali v zadnjem času, je zelo malo, kar sklepamo po redkih novejših zapisih v podatkovnih bazah FloVegSi (Vreš, in litt.), CKFF (Bačič, in litt.) in Turboveg (Šilc, in litt.). V bazi FloVegSi sta le dva novejša zapisa, eden iz predalpskega dela Gorenjske (Vreš & Čelik, 1999) in eden iz Zasavja (Anderle, 1995). Pred desetimi leti so ga opazili na Pohorju (FRAJMAN & TURJAK 2007, LJU10120337), v Prekmurju pri Lendavi (Trimlini, zapuščen vrt, leg. & det. M. Gal, 28. 6. 2004, LJU10060816) in pri Novi Gorici (JOGAN 2002). Ostali podatki so zelo stari, večinoma gre za sto let stare navedbe HAYEKA (1908–14), FLEISCHMANNA (1853), POSPICHALA, 1897–

1899 in MARCHESETTIJA (1896–97). Tudi navedbi za Cerkljansko v Gradivu (JOGAN & al. 2001) za kvadranta 9849/4 in 9850/1 sta stari že več kot štiri desetletja. Temeljita na terenskih popisih flore Porezna in okolice Cerknega, ki jih je opravil Gabrijel Seljak in popisno polo oddal Tonetu Wraberju. Natančnejših lokacij se Seljak zdaj ne spominja (Bačič, in litt., Seljak, in litt.). MARKOVIĆ (1984, 2000, 2005, 2007) je pri obsežnih raziskavah ruderalne vegetacije v Sloveniji popisala tudi sestoje asociacije *Hyoscyamo-Malvetum neglectae* Aichinger 1933, toda v njenih tabelah ne najdemo vrste *Hyoscyamus niger*. Ta je prisotna le v izvorni tabeli te asociacije, ki temelji na popisih z avstrijske strani Karavank (AICHINGER 1933: 57). Asociacija *Hyoscyamo-Malvetum neglectae* označuje izrazito nitrofilna ruderalna rastišča v vaseh, na kmetijah in planinah, kjer se zadržujeta perjad in živina in so navadno s streho zaščiteni pred dežjem.

Ker je še posebej v alpskem delu Slovenije nahajališč črnega zobnika očitno zelo malo, je smiselno opozoriti na bogato pojavljanje te dvoletnice na dveh planinah, Medrje in Laška seč, nad dolino Tolminke, v Krnskem pogorju. V letih 2013 in 2014 so ga opazili domačini in pomislili na invazivno tujerodno vrsto. Sonja Rutar je obvestila Zavod Republike Slovenije za varstvo narave in na podlagi fotografij sta črni zobnik določila Martin Vernik in Karin Gabrovšek. Novico o najdbi je Daniel Rojšek, sodelavec novogoriške enote tega Zavoda, posredoval Igorju Dakskoblerju, in oba sta že v jesenskem času pregledala obe planini in popisala nekaj ruderalnih sestojev, v katerih sta opazila posamezne rozete črnega zobnika. V nitrofilnih združbah sta v jesenskem času ob številnih drugih prevladovali vrsti *Urtica dioica* in *Chenopodium bonus-henricus*. Planini Medrje in Laška seč sta za zdaj edini nahajališči črnega zobnika v Julijskih Alpah. Tudi v italijanskem delu tega gorovja ni podatkov o njegovem uspevanju in v splošnem je v deželi Furlanija Julijska krajina ta strupena razhudnikovka precej redka (POLDINI 2002: 261, 2009: 323). Nekaj več znanih nahajališč je na Koroškem v Avstriji, a le nekatera od njih so blizu meje s Slovenijo (HARTL 1992: 212). Članice in člane pašne skupnosti črni zobnik na Laški seči in Medrju moti, zato ga pulijo in kosijo. Smiselno bo spremljati njegovo populacijo na teh planinah v prihodnjih letih in potrditi ali ovreči njegovo morebitno invazivno širjenje.

## Zahvala

Zahvaljujemo se doc. dr. Tinki Bačič za pregled in dopolnilo besedila s podatki o novejših najdbah v vzhodni in jugozahodni Sloveniji in za opozorilo na starejše podatkovne vire, mag. Gabrijelu Seljaku za pojasnila glede njegovih podatkov iz okolice Cerknega ter dr. Branku Vrešu in dr. Urbanu Šilcu za obvestilo o pogostnosti črnega zobnika v podatkovnih bazah, ki ju oskrbujeta.

## Literatura

- AESCHIMANN, D., K. LAUBER, D. M. MOSER & J.-P. THEURILLAT, 2004 b: Flora alpina. Bd. 2: *Gentianaceae–Orchidaceae*. Haupt Verlag, Bern, Stuttgart, Wien. 1188 pp.
- AICHINGER, E., 1933: Vegetationskunde der Karawanken. Gustav Fischer, Jena. 329 pp.
- FLEISCHMANN, A., 1853: Flora an der südlichen Staats-Eisenbahn von Laibach bis Cilly. Verhandlungen der kaiserlich-königlichen zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien, Wien 3: 287–298.

- FRAJMAN, B. & M. TURJAK, 2007: Poročilo o delu botanične skupine. In: Polajnar, J., D. Stanković (eds.): Raziskovalni tabor študentov biologije, Lovrenc na Pohorju 2005. Društvo študentov biologije, Ljubljana. pp. 11–26.
- HAYEK, A., 1908–14: Flora von Steiermark I–II. Verlag von Gebrüder Borntraeger, Berlin. I(1908–1911): 1–870; II (1911–1914): 1–1271.
- HARTL, H., G. KNIELY, G. H. LEUTE, H. NIKLFELD & M. PERKO, 1992: Verbreitungsatlas der Farn- und Blütenpflanzen Kärntens. Naturwissenschaftlicher Verein für Kärnten, Klagenfurt. 451 pp.
- JOGAN, N., 2002: Poročilo o delu botanične skupine. In: M. Govedič (ed.): Raziskovalni tabor študentov biologije Šempas 1998. Zveza za tehnično kulturo Slovenije in Društvo študentov biologije, Ljubljana, Ljubljana. pp. 11–14.
- JOGAN, N., T. BAČIČ, B. FRAJMAN, I. LESKOVAR, D. NAGLIČ, A. PODOBNIK, B. ROZMAN, S. STRGULC KRAJŠEK & B. TRČAK, 2001: Gradivo za Atlas flore Slovenije. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 443 pp.
- MARCHESETTI, C., 1896–97: Flora di Trieste e de'suoi dintorni. CIV + 727 pp.
- MARKOVIČ, L., 1984: Die Ruderalvegetation in dinarischen und vordinarischen Gebiet Sloweniens. Razprave 4. razreda SAZU 25-2: 69–120 + priloge.
- MARKOVIČ, L., 2000: Die Ruderalvegetation im subpannonischen Gebiet Sloweniens. Razprave 4. razreda SAZU (Ljubljana) 41 (2): 59–178.
- MARKOVIČ, L., 2005: Die Ruderalvegetation im voralpinen und alpinen Gebiet Sloweniens. Razprave 4. razreda SAZU (Ljubljana) 46 (2): 61–144.
- MARKOVIČ, L., 2007: Die Ruderalvegetation im submediterranen Gebiet Sloweniens. Razprave 4. razreda SAZU (Ljubljana) 48 (1): 193–267.
- MARTINČIČ, A., 2007: *Solanaceae* – razhudnikovke. In: A. Martinčič (ed.): Mala flora Slovenije. Ključ za določanje praprotnic in semenk. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. pp. 523–527.
- MARTINČIČ, A. & F. SUŠNIK, 1961: Poznate strupene rastline? Cankarjeva založba, Ljubljana. 272 pp.
- POLDINI, L. (s sodelovanjem G. Oriolo & M. Vidali), 2002: Nuovo Atlante corologico delle piante vascolari nel Friuli Venezia Giulia. Regione Autonoma Friuli Venezia Giulia, Azienda Parchi e Foreste Regionali & Università degli Studi di Trieste, Dipartimento di Biologia, Udine. 529 pp.
- POLDINI, L., 2009: La diversità vegetale del Carso fra Trieste e Gorizia. Lo stato dell'ambiente. Edizione Goliardiche, Trieste. 732 pp.
- POSPICAL, E., 1897–1899: Flora des Österreichischen Küstenlandes 1 (1897): XLIII, 1–576; 2 (1898–1899): 1–946.

SONJA RUTAR, MARTIN VERNIK, KARIN GABROVŠEK,  
DANIEL ROJŠEK & IGOR DAKSKOBLER